

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 134

Nisan 2025

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Kadir Ahıska, Ömer Göktaş

Web Teknik Destek: Kadir Ahıska, Burak Sarı

Ses Teknik Destek: Rıdvan Çırpan, Damla Güler

Görsel Destek: Pınar Yavuz, Yelda Erdoğan

Sosyal Medya Sorumlusu: Damla Güler, Gülcan Altun, Ömer Göktaş

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden	1
Otizm, Kabul ve Erişilebilirlik.....	3
Yaşadıklarımızı Yaşamasınlar Diye.....	8
BİRLİKTE ÖĞRENELİM MİNİĞİM 10	12
HİÇ HATA YAPMAYAN KIZ KİTAP TANITIMI	12
Tek Ortak Nokta.....	14
Erişilebilir Şehirler İçin Görme Engellilerin Fiziksel Erişilebilirliğine Bir Bakış-4	17
Erişilebilir Şehirlere Yönelik Mücadele Yöntemleri	17
Erişilebilir Bir Protesto Deneyimi İçin:	26
Bayram Sonu Tatlısı.....	29
Farklı Kültürlerde Selamlaşma ve Saygı Bildiren Hareketler- 2	33

Editörden

Bir güne yılların sığıdığı günlerden geçiyoruz. Öyle ki doğanın bile başı döndü ve ağustosta olmasa da nisanda başımıza karlar yağdı. Hayır, ironi yok, gerçekten yağdı. Bizler de karlı, güneşli ve dolu günlerden damıttıklarımızla hazırladık nisan sayımızı. Bakalım bu sayımızda neler var?

Malum 2 Nisan Otizm Farkındalık Günü. Sosyal medyada “farkındalık” yarışına girmek yerine öznelere dinleyerek bilinçlenmek isteyenler için Zarife Uysal, bu ayki sayımız için otizme dair dolu dolu bir yazı kaleme aldı. Kapsayıcı uygulamalara kaynak olması umuduyla...

“Farkındalık” özel günlerde paylaşılan postlarda kalıyor

Genellikle. Hayata yansıyan çağdışı ayrımcılıklar oluyor. Burak Sarı, Ankara’da bir çocuğun oyun alanına alınmaması üzerine yazdı. “Yaşadıklarımızı, yaşamasınlar” gibi haklı bir kaygıya dikkat çekiyor.

Hata yapmak ne kadar insani değil mi? Ayşe Turgay Gümüş çifti Mısra’mızın dolup taşan kütüphanesinden aşırıdıkları bir kitap ile çocuklara yönelik “mükemmel” olma dayatmasını ve hataların kazandırdığı hayat deneyimini sorguluyor.

Tabii her hata masum değildir. Farklı ideolojilerden parti ve sendikalar, engelliliğe dair sağlamcı ve dolayısıyla yanlış bakış açısından eylem birliği içinde gibi bir yönelimeler. Sevgi Mart Göcen nisan sayımızda bu konu üzerine kalem oynatıyor.

Konuk yazarımız Ercan Şen ise erişilebilir kentlere dair derinlikli yazı dizisinin son bölümüyle karşımızda bu ay.

Erişilebilirlik yaşamın her alanında. Gençlik dinamizmiyle, hak arama bilinciyle gündemde bugünlerde. Bir diğer konuk yazarımız Mihriban Boyacı erişilebilir protesto deneyimi üzerine yazdı.

Bu arada birileri hâlâ mideye çalışıyor. Gülcan Altun bu ay yeni bir tatlı tarifiyle sayfalarımızda.

Sizleri bu ay olanca sevgimizle selamlıyoruz. Murat Kefeli farklı kültürlerle ait bir selam çeşitlemesini sayfalarımıza işledi. Hangi selamlaşma yöntemini benimserseniz onunla selamlıyoruz sizi. Yine de “Murat bu, dikkat edin” derim.

Bu aylık da bizden bu kadar! mayıs güzelliğinde, sıcacık bir sayımızda buluşmak üzere.

Otizm, Kabul ve Erişilebilirlik

Zarife Uysal

Zarifeuysalcelik@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Bu yazıyı 2 nisandan çok çok önce yazmaya başlıyorum. "Otizm Kabul Ayı" için "farkındalık" adı altında sağlamcılığın inşasına katkıda bulunan birçok söylemin ve eylemin dolaşıma gireceğini biliyorum: Bir "merhamet" öznesi olarak otistikler, "özel çocuklar", "melekler" ... Hatta fotoğraflarda uçuşan puzzellar. Haa! Bir de otizme savaş açanlar...

Öncelikle sosyal medyalarınızdan paylaş butonuna basmadan veya konuşma yapacağınız yerde mikrofonu elinize almadan önce bir sakın olun.

Otistikler insandır".

Otistiklerin hakları insan haklarıdır.

Ne kimsenin merhamet öznesiyiz ne meleğiz ne de özeliz!

Bu yüzden yazımı "farkındalık" için değil "kabul" ve "erişilebilirliğe" katkıda bulunması için yazıyorum.

Kabul ve Erişilebilirlik

1- Otizm, bir var oluş biçimidir.

2- Otistik kişileri "hafif, orta, ağır" olarak ayırmayın. Otizm, spektrumdur. Her otistik kişi birbirinden farklıdır ve farklı destek ihtiyacına sahiptir. Bu destek ihtiyacının kişinin hayatı boyunca azalabileceği veya artabileceğini unutmayın.

3- Özellikle kız çocukları ve maskeleme yapabilen otistik çocuklar ergenlikte veya yetişkinlikte tanı alabilir. Otizm sadece çocukluk çağında konulan bir tanı değildir. Toplumsal cinsiyet

rollerinin ve tanıya erişimin zor olması da bunda etkilidir. Ergenlikte veya yetişkinlikte otizm tanısı almış insanlar için, “Hiç otistik gibi görünmüyorsun” gibi ifadeler kullanmayın. Otizme dair kalıp yargılarınızı irdeleyin.

4- Stimler (El çırpma, sallanma, el sallama, tekrarlayıcı hareketler yapma vb.) davranış problemi değildir. Otistik kişilerin kendini regüle etme biçimleridir. Kendine ve çevresine zarar vermiyorsa bu stimleri engellemeyin. Öğrenciniz stimlerinden dolayı akran zorbalığına uğruyorsa okuldaki diğer öğrencileri bilgilendirin ve stimleri kabullendirici çalışmalar yapın.

5- Otistik kişiler farklı tarzda iletişim kurar. Şaka, kinaye, deyim vb. anlamakta zorlanabilirler. Açık iletişim kurun. Söylemek istediğiniz şeyin anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol edin. Anlaşılmamışsa daha da açarak anlatın. Net olun.

6- Sözel iletişim kurabilen veya bunu tercih eden otistik kişiler için de iletişimin yorucu olabileceğini unutmayın. Konuşmak istemediğinde veya etkileşime geçmek istemediğinde saygı duyun.

7- Kalabalık ortamlar otistik kişiler için zorlayıcıdır. Grup içi sohbetlerde sessiz kalabilirler veya böyle ortamlardan kaçınabilirler. Bundan dolayı damgalayıcı ifadeler kullanmayın.

8- Sözel iletişim kurabilen birçok otistik kişi için de yazılı iletişim daha güvenilirdir. Telefon konuşmaları stresli gelebilir. Aniden çalan telefonu açmak ve konuşmak istemeyebilir. Telefon ederek herhangi bir işini yapmaktan kaçınabilir. E-posta veya mesajlaşma tercihine saygı duyun. Acil bir durum değilse aramadan önce mutlaka mesaj atın ve iletişime nasıl devam etmek istediğini sorun. Kamusal hizmet veren tüm kurumlarda yazılı iletişim kullanan veya tercih eden otistikler için erişilebilirlik sağlayın.

9- Sözel iletişim kuramayan veya o an sözel iletişim kurmayı tercih etmeyen Otistik kişiler için ADİS (Alternatif Destekleyici İletişim Sistemleri) ile iletişime geçebilmesi için uygun materyalleri sağlayın ve destek olun. İletişimin her türüne saygı duyun.

10- İletişim çift taraflıdır. Otistik kişiler, alistik (otistik olamayan) kişilerin iletişim biçimi norm alınarak değerlendiriliyor. İletişimdeki anlaşmazlıklar ve çatışmalar sadece otistik kişilerin sorumluluğundaymış gibi davranılıyor. “Çifte empati” kavramı, otistik olmayan kişilerin de otistik kişilerin iletişim biçimini öğrenmek için çaba göstermesi ve iletişim farklılığını dikkate alarak

etkileşime geçmesi gerektiğini anlatan bir kavram. Otistik kişileri “iletişim bozukluğu olan kişi” olarak damgalamayıp ortaya çıkan sorunda kendinizin de payı olduğunu unutmayın. Açık ve güvenilir bir iletişim tarzı kurup kurmadığınızı irdeleyin.

11- Her otistiğin işleme hızının farklı olduğunu göz önünde bulundurun ve iletişim kurarken ihtiyaç duyduğu zamanı tanıyın.

12- Belli bir nörotip norm alınarak düzenlenen kamusal alanlar otistik kişilerin çabuk yorulmasına ve enerjilerinin çabuk tükenmesine neden olur. “Hep yorgunsun, hep hastasın, tembelsin” gibi damgalayıcı ifadeler kullanmayın. Dinlenme zamanına saygı duyun.

13- Otistik kişilerin özel ilgi alanları vardır. Bu özel ilgi alanları ile zaman geçirmek regüle olmalarını sağlar. “Kısıtlı ilgi alanı” değil derinlemesine öğrenme sağlayan keyifli zamanlardır. Özel ilgi alanlarında uzmanlaşabilirler.

14- Otistik kişiler seçtikleri bazı nesnelere karşı bağlılık hissedebilirler. O nesneyi gittikleri her yere götürebilir veya ellerinde tutabilirler. Bu nesneler, farklı ortamlarda güvende hissetmeyi kolaylaştırabilir. Bu davranış problemi veya takıntı değildir.

15- Duyusal işleme farklılığı olan otistik kişilerin tüm kamusal alanlardan eşit bir şekilde yararlanabilmesi için duyu dostu alanlar oluşturun. Okulunuzdaki otistik öğrencilerinizin duyusal profillerini çıkarın ve diğer öğrenciler ile eşit bir şekilde eğitim öğretim faaliyetlerine katılabilmeleri için duyusal erişilebilirliği sağlayın.

16- Eğer çalıştığınız kurumda otistik personeliniz varsa kendisine sorarak destek ihtiyaçlarını belirleyin ve erişilebilirliği sağlayın.

17- Öngörülebilirlik otistik kişiler için kaygıyı kontrol etmelerine yardımcı olur. Yapılacak değişiklikleri günler öncesinden bildirin. Sizin de kontrolünüz dışında olan bir değişiklik aniden gelişmişse etkileşimde olduğunuz otistik kişinin strese girebileceğini ve regüle olması için zamana ihtiyaç duyacağını unutmayın.

18- İş yerlerinin veya kamusal binaların web sitelerine “Duyusal Haritalandırma” yapın. Duyusal haritalandırma ile binanın ve içindeki bölümlerin fotoğrafları, bina dışındaki alanın fotoğrafları, bina ve etrafındaki duyusal durumların açıkça belirtilmesidir. Mesela bina işlek bir cadde üzerinde mi? Sesli veya daha sesiz bir ortam mı? Bina içinde veya etrafında karşılaşılabilecek duyusal

durumlar nelerdir? Bu haritalandırma ile otistik kişiler için hem önceden zihinsel hazırlık yapma ve kaygıyı yönetme fırsatı olur. Hem de kendisi için alınabilecek önlemleri önceden danışma fırsatı olur.

19- Tüm kamusal alanlarda Ayçiçek yaka kartını yaygınlaştırın.

20- Göz teması kurmayan otistik kişileri göz teması kurması için zorlamayın.

21- Bazı otistikler yüksek sesle bazıları çok kısık sesle konuşabilir. Ton ayarlamak otistik kişiler için zorlayıcı bir durum olabilir. Ton ataması yapmayın.

22- Nörotipik normlara göre düzenlenmiş bir dünyada otistik kişiler günlük yaşamlarını sürdürebilmek için bilerek veya bilmeyerek maskeleme yapabilirler. Otistik özelliklerini maskeleyerek mikro saldırganlıklardan, damgalanmaktan ve şiddetten kendini korumaya çalışsa da maskeleme yapmanın psikolojik olarak ağır bedeli vardır. Otistikler için güvenli ortam maskeleme yapmak zorunda olmadıkları, varoluşlarının kabul edildiği ortamlardır.

23- Maskeleme bazen otistik kişinin kendinin bile farkına varmadığı, kendini duygusal çöküşe götüren bazı nedenleri görmeyi engelleyebilir. Kişi kendini tanıdıkça bazı konularda maskelemeyi bırakmaya karar verebilir. Daha önce yaptığı becerileri yapmayı bırakır veya daha farklı bir biçimde yapmaya başlayabilir. “Sen bunu daha önce yapabiliyordun, yine yaparsın” gibi baskılar yapmayın.

24- Otistik kişiler, davranışlarının yanlış anlanması durumunu çok fazla deneyimliyorlar. Bunun en büyük nedeni alistiklerin kendi normlarına göre otistikleri değerlendirmeleri ve otistiklerin söylediklerinden farklı anlamlar çıkarmaya çalışmalarıdır. Beyanı esas alın.

25- Otizm ile ilgili yapacağınız çalışmalar, etkinlikler, dernek çalışmaları, sendikal veya parti çalışmalarında otistik özneleri çalışmanın odak noktası yapın. Otistiklerin öz deneyimlerini paylaşması için alan açın ve kenara çekilin. Otizm ile ilgili yapacağınız bilimsel çalışmaları otistik öznelerden danışmanlık olarak yapın. Otistiklerle iş birliği yürüttüğünüz her çalışma öncesinde erişilebilirlik ve güvenli ortamın nasıl oluşturulabileceğini danışın.

26- Sağlamcılık ile ilgili bilgi edinin. Kendinizi bu konuda eğitin ve değişin. Sağlamcı davranış ve söylemlerinizi için özeleştirin.

27- Otizm ile ilgi daha detaylı bilgi almak için otistik özneler tarafından kurulan öz savunma gruplarını takip edin. Türkiye’de harika işer yapan iki oluşumu paylaşmak istiyorum.

Bunlardan biri <https://merhabaspektrum.com/>

Otistikleri odak noktası yaparak hak temelli çalışma yürüten <https://ozgureller.org/>

Yaşadıklarımızı Yaşamaları Diye

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Hevesleri çalınan çocuklarız. Evet geleceğimiz çalındı ama en çok da heveslerimiz çalındı. Eşit, erişilebilir koşullarda büyümemiz ve yaşamamız hep ekstra çaba gerektirdi. Dış dış kazandık ya her şeyi, kaygısı yanımıza kâr kaldı. Bir de direnci. En büyük ve gerçek kazancımız bu oldu. Erken öğrendik direnmeden, inatlaşmadan Dövüşmeden bir şeyin değişmeyeceğini. O nedenle her kazanımımızı çocuk telaşında kutladık. Çünkü terimiz sinmişti içine. Yani bizden bir koku ve emek vardı içinde. En çok da sonraki kuşakların aynı saçmalıkları yaşamayacağının mutluluğu.

Öyle ya hayatının en temiz heyecanları, umutları sağlamlılığın kalın duvarına çarpmıştır ve çarpacaktır. İşte bu kaygı yani her işte bir terslik olacağı hissi çocukluktan çöreklenir içimize. Çünkü en çok çocuk heveslerimiz çalınmıştır. Hem de kocaman insanlar tarafından. Akran zorbalığına çok değindik ama yetişkin zorbalığı da bir o kadar tehlikeli. Hatta akran zorbalığını da besleyen bir noktada duruyor. Akran zorbalığını bir şekilde kırabiliyorsun. Farklı biçimlerde devam etse hatta artarak devam etse bile kendini kabul ettirme aşamasını geçebildiğin durumlar oluyor. Çünkü çocukluk yetişkin ön yargılarının tam oturduğu bir süreç değil. Yetişkinlerde bu iş çok daha zor oluyor. Akran zorbalığına da zemin oluşturuyor yetişkin ön yargıları.

Bugün Ahmet Minguzzi cinayeti üzerinden çocuklara dair zehirli bir dil geliştiriliyor. Buna tahammül edemiyorum. Tıpkı Minguzzi cinayetine tahammül edemediğim gibi. Evet ortada bir vahşet var ama bunu iki çocuğun üzerine yıkıp, çocukların yetişkin gibi yargılanmasının önünü açmak yarayı o çocukların üzerine kapatılacak kapılarla gizlemektir ve sorunu derinleştirmekten başka işe yaramaz. Önce çocukların böylesine savrulmasında, suçla itilmesinde ve mağdur olmasındaki toplumsal sorumluluğumuzu sorgulamamız gerekiyor.

Çocukları ayırıştırmak, kendi çocuklarımızı “steril ortama” aldığımızı sanmak, çocuklar arasında hiyerarşı kurmak yeni nesillerin kaybedilmesinden başka bir şeye yaramaz. Bu benim uzmanlık alanım değıl, üzerine konuşmak bana düşmez ama bu toplumun bir ferdi olarak da rahatsız olduğum şeyi yazmaktan geri duramam. Bu Toplumsal sorumluluğumu yerine getiremediğim anlamına gelir. O çok bilmiş ve ayırıştırmaktan başka işe yaramayan dilleriyle çocukların fermanını veriyorlar. Oysa örselenen her çocuk ayrımcı zihniyetin sonucudur. Her çocuk uğradığı ayrımcılıklar sonucunda travma yaşamış ve bunu ömrü boyunca taşımak zorunda kalmıştır.

Geçen gün GİMSA AVM’nin oyun parkına Down Sendromlu bir çocuk alınmadı. Neden mi? Bu kavramı kullanmamızdan engelli arkadaşların bazıları da rahatsız oluyor ama sağlamlcılık nedeniyle. Arkadaşlar dile getirilmesinden duyduğu rahatsızlığı sağlamlcı ideolojinin kendisinden duyduklarında çok şey değışecek ama konumuz bu değıl. Bu çocuğun uğradığı ayrımcılığın kökeninde sağlamlcılık yatıyor. AVM yönetimi “normal” kabul ettikleri çocuklar dışındaki çocukları oraya kabul etmek istemiyor. Bir çocuksun, her çocuğun bulunduğu bir faaliyette bulunmak istiyorsun ama bu engelleniyor. Hem de tamamen bireysel özelliklerin nedeniyle. Hem de Nazilerden miras alınan bir yöntemle. “Engelli çocuklar giremez” denilmiş oluyor. Hiçbir yaptırımla karşılaşmayacaklarının özgüveniyle Yüksek perdeden çocuğun öğretmeniyle tartışıyor görevliler. Benzer olayları yaşamış olmanın alışkanlığıyla algıda seçicilik devreye giriyor zihnimde. Bir taraftan dizginlenemez bir öfke hissediyorum, diğertaraftan olması gerekene şaşıyorum ve seviniyorum. Şaşırp sevindiğim nokta, çocuğu o oyun alanına götüren ebeveynleri değıl öğretmeni. Öğretmenlerin bir kısmının da sağlamlcılığı yenemediğı için faaliyetlere engelli çocukları katmak istemediğine çok tanık olmuşum

Evet olması gerekene sevindim. Hem de en insani durumda. Böyle işlerde hep bir bürokrasi olur çünkü. Öğretmen istemez. Öğretmen ikna edilir diğertveliler istemez. İstemez de istemez... En son mekân sahibi istemez. Burada öğretmenin yaklaşımı, gerçek anlamda beni etkiledi. Olayı çocuğun velisi gibi yüreğinde hissettiğini ses tonundaki titreşimlerden anladım. Gözlerim dolmadı desem yalan olur. Keşke “sizden çok olsa” diye düşündüm. Keşke tüm

öğretmenler öyle yaklaşıp tüm çocuklara. Bu olaydaki sevindirici noktalar bununla da sınırlı kalmadı. Son günlerdeki politik bilincin yükselmesine bağlı olarak tepkiler başka ağızlar tarafından da sahiplenilip dışa vuruldu. Ardından Etimesgut Belediyesinin zaten ruhsatsız olan oyun salonunu mühürlediği haberi yayıldı. Zaten olması gereken yapıldı ama belediyelerin ve kamu kuruluşlarının bile engellilere benzer muamelede bulunduğu olayları hatırlayınca, bunun bile önemli bir adım olduğunun hakkını vermek gerekiyor. Mesela başka hiçbir bahane olmadan, engelli ya da başka ötekileştirilen kesimlere böyle ayrımcı uygulamalar dayatan tüm kurumlar aynı şekilde cezalandırılmalı. Hem de direkt ilgili gerekçeyle.

Çünkü bu yaklaşım bir işletme ile sınırlı değil. Hala havuzlarda, spor salonlarında vb. alanlarda engellilere problem çıkarılıyor. Mücadeleci bir insanım ama bir kuruma işim düştüğünde, bir faaliyete katılmak istediğimde, alışveriş yapmak istediğimde; günler öncesinden içime bir burukluk çöküyor. Çünkü beden eğitimi derslerinde sınıfta adeta tecritte bekletilen, kendimizi geliştirmek için gittiğimiz kurs kapılarından geri çevrilen, bir şeye heveslenirken bile düşünmek zorunda bırakılan insanlarız.

Evet heveslenirken. Heves ya, kendiliğinden gelir işte. Biz önce onun dozajını düşürüp koşulları uygun hale getirme çabasına girişiyor, sonra heveslendiğimiz konunun ilgisinin ön yargılarını buduyor; sonra da kalan hevesimizle ilgi alanımıza yöneliyoruz. Bu her alanda böyle oluyor.

İşte tam bunun için mücadeleyi daha fazla yükseltmekten başka çare yok. Çocukların kapsayıcı ve erişilebilir koşullarda ilgi alanlarının peşinden koşabildiği, kendini bildiği andan itibaren tüm haklarına akranlarıyla aynı anda ulaşabildiği bir dünyayı yaratmak en temel motivasyonumuz olmalı. Ben bugün dünyaya gelen bir körün, benimle aynı yaşa geldiğinde hala saçma sapan kaygılarla boğuşmasını kabul edemiyorum. Yani bizim yaşadıklarımızı yaşamalarını istemiyorum. Çocuklardan çalınan ne varsa onları geri kazanmak zorundayız. Toplumun duyargalarının açık olduğu şu günlerde, engelli çocukların ve engellilerin taleplerini

dile getirmenin tam da sırası. Çocuk yaşlardan itibaren çok severek dinlediğim canım Edip Akbayram'ın o güzel şarkısının hayatı özetleyen nakaratıyla bitirmek istiyorum.

“Çocuklar düşe kalka

Oynaya güle

Birgün gelip büyüyecek

Yürüyecekler”

BİRLİKTE ÖĞRENELİM MİNİĞİM 10

HİÇ HATA YAPMAYAN KIZ KİTAP TANITIMI

Ayşe ve Turgay Gümüş
sevgiozgurluktur@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Sait Faik’in kiraz mevsiminin ayak seslerinin hissedilmeye başladığı şu günlerde İzmir’den kucak dolusu sevgiler kıymetli okur. Bu ayda sizler için her ay durmadan genişleyen bizim miniğin kütüphanesinden miniğinizle keyifli ve bir o kadar öğretici bir sohbeta kapı aralayacak bir kitap seçtik.

Kitabımızın adı: “Hiç Hata Yapmayan Kız”. Kitap, Mark Pett ve Gary Rubinstein tarafından yazılmış. Meltem Özdemir tarafından çevrilmiş. Bin Bir Çiçek Kitaplar tarafından yayınlanan kitap, otuz iki sayfadan oluşuyor. Kitabın kahramanı Betül, hayatının deyim yerindeyse her saniyesini hata yapmadan yaşıyor. Ne var ki bir gün büyü bozuluyor. Sabah her şeyi mükemmel olarak yapan Betül, evden çıkışında hayali hayranlarıyla selamlaşıp onlara gülücükler dağıtıyor. Onların “ yatağını düzelttin mi, matematik ödevini yaptın mı? “ tarzında sordukları sorularına olumlu cevaplar verip övgüleri kabul ediyor. Ancak öğleden sonra büyü bozulmaya başlıyor. Betül arkadaşlarıyla kek yaparken kek için dolaptan aldığı yumurtaları getirirken ayağı takılıyor ve düşüyor. Neyse ki yumurtalar iyi... fakat Betül için aynısını söylemek pek mümkün değil. “ Neredeyse hata yapıyordum. “ diye haykıran Betül’ün içini günün geri kalanında hata yapma korkusu kaplıyor. Akşam yemeğinde neler olduğunu soran ailesine akşamki gösteride hata yapmaktan korktuğunu söylüyor. Ebeveyni onun hiç hata yapmadığını bugün de hata yapmayacağını söylüyor ama bu Betül’ü ikna etmeye yetmiyor.

Nitekim inanılanın aksine Betül gösteride bir hata yapıyor ve gösterisi mahvoluyor. Bu sonuç karşısında Betül, önce nasıl davranacağını bilemiyor. Gülsün mü, ağlasın mı? Balon parçaları içindeki evcil faresinin komik halini görünce Betül, kahkahalara boğuluyor ve en sonunda hiç hata yapmayan kız hata yapmanın öğretici ve özgürleştiriciliğiyle tanışıyor.

Mükemmeliyetçi anne babalar, çocuklar ve miniklerimizin etrafındaki öteki mükemmeliyetçiler için basit ama güçlü bir mesajı var bu kitabın. Hata yapmak sizi zayıflatmaz ya da kötü yahut başarısız yapmaz. Hata yapmak öğretir. Bu mesajı azıcık yorumlayıp sakatlığı ve sakatların var olma biçimlerini birer hata olarak gören sağlamlılar için de uyarlamak oldukça mümkün. Sakatlık, sakatı eksik kılan ya da onu anormal yapan bir olgu değil yalnızca bireyin bir niteliğidir. Biz Sakat bireyler yaptığımız işi mükemmel yapmak zorunda değiliz ya da bizler hiçbir şey yapamayan, doğanın bir hatası olan kişiler değiliz.

İşte sözünü ettiğimiz bu kitap miniğinizle tamda bunları konuşacağınız bir sohbetin rengarenk sularına sizi taşıyacak büyümlü bir kayık... son olarak kitabın Getem'de sesli formatının bulunduğunu söyleyelim ve bizden bu aylık da bu kadar diyelim. Yeni bir sayıda yeni bir kitapla görüşünceye dek bizi okumaya devam edin anacım.

Tek Ortak Nokta

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Merhaba dostlar, bu ay dikkatinizi tartışılmaz bir ortak noktaya çekmek istedim. Hadi, yazıyı okumaya başlamadan önce bir düşünün bakalım; toplumda kendini normal addedenlerin hemen tamamının bir ortak noktası var. Ne olduğunu bulabilecek misiniz?

Siyasi partilerin neredeyse tamamı, sendikaların neredeyse tümü, sivil toplum örgütlerinin yüzde95'i yerel yönetimlerin tamamı, tüm kamu kurum ve kuruluşları, yaptıkları etkinliklerde, açıkladıkları eylem planlarında, o planların hazırlık süreçlerinde, yürüttükleri faaliyetlerin neredeyse tamamında neyi ve kimi unuturlar?

Evet, hepiniz buldunuz değil mi? Engelli vatandaşları. Geçen gün otistik çocuğu olan bir arkadaşımın paylaşımında görünce bu yazıyı yazmak aklıma geldi. Herkesin ortak noktası engellilerin unutulması minvalinde bir paylaşımı vardı. Öylesine haklı ki söyleminde. Hiçbir konuda anlaşılamayan, hatta en ufak fikir ayrılığında birbirini gırtlaklayacak hale gelen tüm oluşumlar, söz konusu engelliler olunca, sözbirliği yapmış gibi birlikte hareket etmeyi başarıyorlar. Başarıyorlar da bu tutumları bizim bir işimize yaramıyor.

Siyasi partilerin neredeyse tamamının merkez organlarında engelliler temsil edilmiyor ve bu durum hiç kimseye rahatsız edici de gelmiyor. Bizler bunu tespit edip haykırınca da "Ay! Evet çok haklısınız. Bir dahaki oluşumda bunu kesinlikle dikkate alacağız. Atlamayacağız. Tabi ki sizlerin de temsili çok önemli" deyip, sözde bizi yatıştırıp ve sanki biz bu ülkenin vatandaşı değil de farklı bir yerden gelmiş ve ütöpik şeyler istiyormuşuz yaklaşımıyla başlarından savıyorlar. Peki ilk seçimlerinde ne oluyor? Tabi ki yine unutuluyoruz. Parti programlarında birkaç satırla engelli politikalarına yer veriyorlar ama öylesine kulaktan duyma ve uyduruk verilerle yapıyorlar ki bunu; gerçekleştirmeye kalksalar hiçbir engellinin hiçbir işine yaramayacak girişimler.

Bu partilerden gelen yerel yönetimler için de durum aynı. Otobüs erişilebilirliğini sağlamak için konuşmaya gittiğimizde, “Biz onu hallediyoruz” diyorlar, halletmeye çalıştıkları şeyi incelediğinizde ise hiç kimsenin hiçbir işine yaramayacak çözümler görüyorsunuz. “Bunu nereden buldunuz?” dediğinizde “Biz böyle düşünmüştük olmadı mı şimdi?” cevabıyla karşılaşıyorsunuz. Evet olmadı sevgili arkadaşım, çünkü sen biz olmadan bizim adımıza iş yapmaya kalktın ve hem emeğini hem kamu kaynaklarını çöpe attın. Ne zaman değiştireceksin bu kafayı?

Sendikaların temsilcileri işyerlerinde gezerken, “Şöyle uçuracağız, böyle kaçıracağız, iş barışı çok önemli, engelli çalışanlarımızın her sorununu çözeceğiz” diye bol keseden beyanlar fırlatıyorlar ama merkez temsillerine baktığınızda çok azında engelli temsilciye rastlıyorsunuz. Anlatılan sorunların çözümü de bir başka bahara kalıyor. Ola ki buldukları birkaç çözümü hayata geçirme fırsatı bulurlarsa da kimsenin bir işine yaramayan boşa kürek çekişlerle kalıyor ve memnuniyetsiz olan siz oluyorsunuz. “Yaptık işte, bunları da memnun etmek mümkün değil ki” serzenişleriyle dolaşıyorlar ortalıkta. Ama memnun edemedin dostum. Çünkü senin bana sormadan bulduğun çözümler, benim hiçbir işime yaramadı. Aksine üreteceğim çözümü geciktirip işimi daha da zorlaştırdı.

Sivil toplum örgütlerinde de durum farklı değil. Birçok etkinlik düzenliyor, eylem gerçekleştiriyorlar. Ancak yaptıkları etkinliklere, düzenledikleri eylemlere katılma ihtimali olan engelli destekçilerinin ihtiyaçları, beklentileri, ulaşım koşulları, etkinliği takip edebilmeleri için ihtiyaç duyacakları materyaller vesaire hiç kimsenin aklının ucundan bile geçmiyor.

Tekerlekli sandalye kullanıcılarının katılacağı bir etkinliğin, otelin altıncı katında planlanması ve asansörlerin tekerlekli sandalye sığacak genişlikte olmaması, sigara içilmesi için ayrılan alanın toplantı yapılan salonun bir kat altında olması, yemekhanenin otelin en alt katında olması vesaire gibi detaylar ve katılımcıların tüm bu gayet insani ihtiyaçlarına nasıl ulaşacaklarına dair etkinlik düzenleyicilerin hiçbir endişesi ve tedbiri olmuyor. Kör katılımcıların dahil olduğu bir etkinlikte hazırlanan broşürlerin erişilebilirliği, konaklanacak otelin genel kriterleri vesaire, dikkate değer veriler olarak kabul edilmiyor. Sonra da “Yaptığımız etkinliğe gelip, bizimle birlikte hareket etmediniz; siz de sorunlarınızı anlatmadınız. Ama hata birazda

sizde değil mi?” suçlamasına maruz bırakılıyor. Peki sayın yetkili, sen hiç düşündün mü? Tekerlekli sandalyesiyle o otele gelen bir katılımcının altıncı kata nasıl çıkacağını, kör bir katılımcının etkinliğini nasıl takip edeceğini. Kapsayıcılık masallarıyla çıktığın yolda, gerçek kapsayıcılığı göz ardı edersen, kendin çalıp kendin oynamaya mecbursun kusura bakmayacaksın.

Bu örnekler daha sayfalarca çoğaltılır. Ama çok önemli bir gerçek var ki tüm oluşumların tek ortak noktası, engellilerin unutulması. Peki suçlu sadece onlar mı? Bir avuç insanın çabalarıyla bu betonlaşmış zihniyeti yıkmamız mümkün değil. Otobüse binme ihtiyacı olana kadar, sesli anons sistemine destek vermeye gelmeyen, kendi desteklediği siyasi partinin başkanı evine ziyarete gelince, o başkanın hiçbir eylemini sorgulamayan; sivil toplum örgütünden gelen yardım kolisini alınca sosyal medyadan sayfa sayfa teşekkür mesajları döşenen; sendikasını eleştirirse işyerindeki huzurunu kaybedeceğini korkan arkadaşlar; bu umursanmama kalıbını kırmak için birleşmeliyiz. Ağzınıza çalınan bir parmak balın ardında gizlenen ihlalleri hepiniz görmelisiniz. Sadece Üç Aralıklarda; On, On altı Mayıs haftasında hatırlanıp, yılın diğer dönemlerinde “Öf gene ne istiyorlar” anlayışını birlikte yıkmalıyız. Yani bu temsil sorununun çözümü için yine iğneyi kendimize çuvaldızı başkasına batırıp, ortak bir yola ulaşmalıyız.

Erişilebilir Şehirler İçin Görme Engellilerin Fiziksel Erişilebilirliğine Bir Bakış-4

Erişilebilir Şehirlere Yönelik Mücadele Yöntemleri

Ercan Şen

ercsen17@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Önceki yazımda şehirlerin açık alanlarının erişilebilirliğine ilişkin mevzuatları irdelemiştim Yazı dizimin dördüncü ve son yazısı olan bu çalışmada erişilebilir şehirler için engelli hareketinin lokomotif olarak bilinen Görme engelli dernekleri üzerinden nasıl mücadele edebileceğimize dair fikirlerimi anlatacağım. Bireysel olarak uygulaya bileceğimiz hak arama yöntemlerini ifade etmeye çalışacağım.

Ülkemizde çok sayıda üyesi ve şubesi bulunan görme engelli derneklerinin bu konuyu yeterince anlamadığını ve önemsemediğini düşünüyorum. Ben de Altı Nokta Körler Derneği Çanakkale Şubesi'nde yöneticilik yapmaktayım. Kişisel gözlemim, bu büyük kör örgütlerinin giderek yaşlandığı yolundadır. Bu da bu örgütlerin gençlere kendilerini ifade edebileceği yeterli alanı açmamasıyla ilgilidir. Genç kelimesiyle sadece insanları değil, fikirleri kastediyorum. Yaşlı kadrolar, yeni fikirlerin önemini yeterince kavrayamamaktadır.

Bugün bu kör örgütlerinin genel merkez yöneticileri, 20 yıl öncesinin sorunlarıyla ilgilenmektedir. Örneğin, körlerin istihdamı hâlâ büyük bir sorundur; ancak 20 yıl öncesine nazaran çok daha az körün böyle bir sorunu vardır. Ama erişilebilir şehirler, bastonla bağımsız hareket eden bütün körlerin ortak sorunudur. Yani hepimiz aynı yamuk ağaçlara başımızı çarpıyoruz; aynı dubalara bacağımızı çarpıyoruz ve dikkatsiz anlarımızda aynı metro raylarına düşme tehlikesi ile karşı karşıyayız.

Önde gelen görme engelli sivil toplum örgütlerinin önceliklerini yeniden gözden geçirmesi gerektiğini düşünüyorum. Erişilebilir şehirler söylemi üzerinden üretilecek savunuculuğun daha birleştirici, kapsayıcı ve hak temelli olduğunu fark etmelerini temenni ediyorum. Bu görme engelli sivil toplum örgütlerinin, erişilebilirlik üzerinden söylemler ve politikalar üretememesi durumunda, yaşlanmaya bağlı olarak küçüleceklerini öngörüyorum.

Ülkemizin birçok şehrini erişilebilir hale getirmek, ciddi maliyet gerektiren bir işlemdir. 2017 yılın Avrupa Erişilebilir Kent Ödülü'ne hak kazanmış olan İngiltere'nin Chester şehrine, 2009-2017 yılları arasında erişilebilirlik alanında 500.000 pound değerinde yatırım yapılmıştır. Şehirlerin erişilebilir hale getirilmesi, ekonomik açıdan her zaman maliyet anlamına gelmeyebilir. Şehrin erişilebilir hale gelmesi, şehre yönelik turizmi artırabilir. Bu da ekonomik açıdan şehir için olumlu sonuçlar doğurabilir.

Ülkemiz şehirlerini erişilebilir hale getirmek için belediyelerin ciddi yatırımlar yapması gerekmektedir. Erişilebilir şehirler, en azından başlangıçta ciddi bir mali gider kalemi olacaktır. Belediyeleri bu yönde yatırım yapmaya teşvik edecek başlıca yapılar, engelliler alanındaki sivil toplum örgütleri olmalıdır.

Ülkemiz belediyelerini bu harcamayı yapmaya nasıl ikna edebileceğimiz yönündeki fikirlerimi aşağıda anlatacağım. Belediyelerimizi seçilmiş yöneticiler yönetmektedir. Bu yöneticilerin yaptığı iş, sınırlı belediye bütçesi kullanılarak şehirle ilgili hangi sorunların öncelikle çözüleceğine karar vermektir. Bu kararı verme sürecinde, hangi yatırımın ne kadar oy getireceğinin asıl belirleyici olduğunu düşünmekteyim. Seçilmiş yöneticilerin genellikle en birincil amacının tekrar seçilmek olması, bu düşüncemin dayanağıdır. Bu bakımdan, erişilebilir şehirler için konunun daha çok kişi tarafından anlatılması ve anlaşılması belirleyicidir. Yani, engelli örgütleri olarak biz bu sorunu önce kendi üyelerimize, sonra şehir ahalisine anlatabilirse, bu konuyu gündemde tutup konuyla ilgili kamuoyu oluşturabilirsek başarı şansımızın olduğunu düşünmekteyim.

Bu noktada, görme engelli sivil toplum örgütlerine büyük iş düşmektedir. Çok sayıda şehirde şubesi bulunan Altı Nokta Körler Derneği, Türkiye Görme Engelliler Derneği gibi kuruluşlar, öncelikle kendi yöneticilerini konuyla ilgili bilgilendirmelidir. Bu kör derneklerinden özellikle Ankara’da bulunanlar, mevzuatların yapımında daha etkin rol almaya yönelik çaba göstermelidir.

Üçüncü yazımda belirttiğim üzere, düşmeye karşı önlem alınmamış yerler olarak sınıflandırdığım kordonlar, metro rayları, metro vagon aralıkları gibi alanların güvenliğine yönelik mevzuatlar yetersizdir. Trafikte geçiş üstünlüğünün beyaz baston kullanan körlere verilmesine yönelik mevzuatlarda yetersiz durumdadır. Kentlerin açık alanlarının tamamında baş koruma mesafesinin gerekliliğine yönelik mevzuatlarımız eksiktir. Toplu taşımalarda bir sonraki durağın seslendirilmesine yönelik mevzuata da rastlamadım. Yine, mevzuatlarımızda yaptırımların eksik olması, denetleme mekanizmasının yetersizliği ve Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonlarının beklenen verimde ve etkinlikte çalışmaması büyük sorunlardandır. Bu sorunların çözümü de Ankara merkezli olacaktır. Bu bakımdan, Ankara’da bulunan kör örgütlerinin bu konuyu gündemde tutmaları büyük önem taşımaktadır.

Çok sayıda şubesi olan görme engelli dernekleri, konuyla ilgili öncelikle bu şubelerin yöneticilerini bilgilendirmelidir. Bu sorunun çözümünde belediye ve sivil toplum iş birliği çok önemlidir. Ancak şahsi gözlemim, yerelde birçok kör derneğinin şehrin erişilebilirliğine yönelik bilgisinin çok yetersiz olduğudur. Sadece şube yöneticilerini eğitmek de yeterli olmayacaktır. Tüm körlere konuyla ilgili farkındalık kazandırmak gereklidir. Kaldırımda kafasını yamuk bir ağaca çarpan kör, ağaca gözleri görmediği için değil, kaldırım erişilebilir şekilde tasarlanmadığı için çarptığını anlamalıdır. Bunu anlayan körler, ilgili belediyeden erişilebilir kaldırım talep edecektir. Ayrıca bu durumu çevresine anlatarak kamuoyu oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Bu farkındalığı kazanmış, hak temelli bakış açısına sahip arkadaşlara küçük bir eleştirim var. Yerelde örgütlenme önemlidir, arkadaşlar. Elinizde mevcut olan dernek şubelerine,

faaliyetlerini beğenmediğiniz için gitmediğinizi gözlemliyorum. Ancak oradaki kör kitlesine farkındalık kazandıracak; onlara yeni bir bakış açısı ve vizyon kazandıracak olan belki de sizlersiniz. Bu uzun sürecek ve yorucu bir iş, biliyorum. Ancak hak temelli bakış açısını olabildiğince tabana yayarak, ortak sorunlarımızı etkin ve geri dönülmez bir biçimde çözebileceğimizi düşünüyorum. Bulunduğunuz ilde, sizin gibi hak temelli bakış açısına sahip kişilerle beraber bir dernek kurmak da çözümlerden biri olabilir, arkadaşlar. Ancak benim bulunduğum ilde aktif görme engelli birey sayısı az ve dernek sayısı çok olduğundan bu yolu uygun bulmamaktayım. Siz de buna dikkat etmelisiniz. Ancak, ciddiye alınabilecek sayıda görme engelli birey ile kuracağınız hak temelli bir dernek, ildeki diğer görme engelli örgütlerinin lokomotifi olabilir.

İllerde gözlemlediğim bir diğer sorun, hak temelli bakış açısına sahip kişi ve derneklerin, hak temelli olmayan organizasyonlara katılmamalarıdır. Bir yerde bir temsil şansımız varsa, bunu kullanmamız gerektiğini düşünüyorum. Hak temelli olmayan bir toplantıya gidip, hak temelli bakış açısının gerekliliğini anlatmamız gerektiğine inanıyorum. Biz oraya gidersek, o ortamın hak temelli olmaya biraz daha yaklaşabileceğini düşünüyorum. Bunu somutlaştıracak olursam: 3 Aralık'ta, ilimde belediye başkanıyla bir toplantı yapıldı. Bu toplantıda engelli sivil toplum örgütlerinden temsilciler vardı. Benim uygun bulmayacağım şekilde, bir engelli çocuk misali başkanın koltuğuna oturtuldular. Ancak bu toplantıya katılmasaydım, orada erişilebilir şehirleri talep edecek kimse olmayacaktı. Buradaki tutumum, o fotoğraf karesine girmemek şeklinde oldu. Unutmayın, arkadaşlar: Siz o toplantıya giderseniz, en çok dikkat çeken ve söyledikleri en çok dinlenen kişi siz olacaksınız.

Erişilebilir şehirlere kavuşmak için bulunduğumuz illerde mücadele vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Öncelikle, raporlama çok önemli. Şehrimizde körlere engel oluşturacak fiziksel sorunları tespit etmek, somutlaştırma açısından gerçekten değerli. Belirlediğimiz somut engeller üzerinden mücadele etmek, söylemimizi net bir hedefe kavuşturacaktır. Çanakkale ilinde, Altı Nokta Körler Derneği Çanakkale Şubesi olarak 2018 yılında şehrin ana caddelerini gezip, engelleri fotoğraflayarak bir rapor oluşturmuştuk. Bugünlerde aynı işi tekrarlıyoruz; hangi sorunlarımız

düzeltilmiş, kontrol ediyoruz. Bu tarz bir raporlama, şehirleri yöneten kişilerle yapılan görüşmelerde somut istekler dile getirebilme açısından çok önemli.

Ne yazık ki toptan bir çözüm mümkün görünmüyor. Ancak, şehirdeki yamuk ağaçlardan bir tanesine önlem aldırarsak, dubaların bir kısmını eksiltsek, hissedilebilir yüzeylerin 100 metresini daha iyi hale getirsek bu bir kazanımdır. Üstelik büyük bir kazanımdır. Çünkü engelleri bir miktar azaltmak, ayda bir yerine üç ayda bir başımızdan darbe almamız anlamına gelir ki bu da hayat standardımızı yükseltir.

Belediyelerin, şehri erişilebilir hale getirmek için uzun vadeli eylem planları oluşturması gereklidir. İldeki engelli sivil toplum örgütleri olarak, bu planların hazırlanmasını ve bu planlar doğrultusunda hareket edilmesini sağlamak için çaba göstermeliyiz. Belediye ile olan bu ilişkide, seçim öncesi dönemler kritik bir öneme sahiptir. Özellikle, yarışan grupların oy oranlarının birbirine yakın olduğu durumlar bir fırsat anlamına gelir. Bu tür durumlarda, şehri erişilebilir hale getirmek için somut eylem planları oluşturulmasını sağlamak daha kolay olacaktır.

Ülkemizde her ilde erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonları bulunmaktadır. Yaşadığımız şehirlerde gerek bireysel gerekse sivil toplum örgütleri üzerinden, bu komisyonların daha etkin çalışması için baskı oluşturabiliriz. İlimizde vali ve Sosyal Hizmetler İl Müdürleriyle yapacağımız görüşmelerde taleplerimizi dile getirmeliyiz. Erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonları, şehirde erişilebilirlik alanında yaptırım gücüne sahip önemli oluşumlardır. Bu komisyonun yıllık denetim planına, öncelikle açık alanların dahil edilmesini sağlamalıyız. Komisyon, genellikle yıllık planında öncelikle kamu kurumlarının binalarını denetlemeyi tercih edecektir. Bu noktada sıkça duyduğumuz bir söylem de şudur: “Eğer kamu kurumlarımız erişilebilir değilse, erişilebilirlikten söz edemeyiz.” Ancak bence bu yaklaşım, baştan sona yanlış bir planlama ve tutumdur. Öncelikle kamu kurumlarına giden yolda erişilebilirlik sağlanmalıdır. Çünkü evimden o kuruma kadar gidebilmek için kullandığım kaldırımların ve toplu ulaşımın erişilebilir olması, o kurumun erişilebilir olmasından çok daha önemlidir. İlgili kuruma

ulaştığımda bina erişilebilir olmasa bile, o kurumda bana yardımcı olabilecek çalışanlar bulabilirim; ancak o kuruma varana kadar bana yardımcı olacak birini bulamam. Bu farkındalık, öncelikler konusundaki düşüncemi şekillendiriyor.

Erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonunun tuttuğu raporlar doğrultusunda il müdürlerinin para cezası uygulama yetkisi vardır. Ancak çoğu ilde, valiler ve Sosyal Hizmetler İl Müdürleri para cezası uygulamamakta ısrarcıdır. Para cezası uygulatamasak bile, bu komisyonun yapacağı raporlama yine de çok önemlidir.

Körlerin çoğunlukla kamuda çalışıyor olması, mücadeleyi zorlaştıran etkenlerdendir. Özellikle, erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonunun başkanının sivil toplum örgütlerindeki kör bireylerin çalıştıkları iş bakımından birincil idari amiri konumunda olması, mücadeleyi zorlaştırmaktadır. Bu noktada, şehrin erişilebilir olmasının şehirdeki herkesin iyiliğine olacağı, hem mücadele edecek kör birey hem de idari amiri tarafından unutulmamalıdır.

Şehirlerde açık alanların erişilebilirliğini sağlamak, kamu kurumları ve özel sektörün beraber hareket etmesi ile mümkündür. Kaldırımlardaki erişilebilirlik sorunlarının bir kısmı, internet sağlayıcısı şirketler, elektrik sağlayıcısı şirketler ve benzerlerinden kaynaklanmaktadır. Özellikle şirketler kaynaklı erişilebilirlik sorunlarının, yaptırım olmaksızın çözülmesinin çok zor olacağını düşünüyorum.

Şehirlerin açık alanlarının erişilebilir hale getirilmesine yönelik oluşturacağımız kamuoyu baskısında sosyal medyanın gücü unutulmamalıdır. Özellikle çok sayıda şubesi ve üyesi olan engelli örgütlerinin başlatacağı sosyal medya etkinliklerinden olumlu sonuçlar elde etme ihtimali bulunmaktadır.

Bireysel olarak yapabileceklerimizi sıralarsak; öncelikle tespit ettiğimiz engeli uygun bir dilekçeyle ilgili belediyeye bildirmeliyiz. Sonuç alamazsak, erişilebilirlik izleme ve denetleme komisyonuna başvuru yapmalıyız. Bu başvuruyu doğrudan sosyal hizmetlere veya valiliğe yapabiliriz. Buradan da sonuç alamazsak, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu veya Kamu Denetçiliği Kurumu'na başvuru yapabiliriz. Kamu Denetçiliği Kurumu'nun aldığı kararlar tavsiye niteliğindedir ve bu kurumun yaptırım gücü bulunmamaktadır. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu'nun ise ayrımcılık alanında yaptırım gücü bulunmaktadır. Aynı yolu, ildeki sivil toplum örgütleri olarak da izlemek mümkündür.

Erişilebilir şehirler istiyorsak, öncelikle işe kendimizden başlamalıyız. Konuyla ilgili bilimizi ve farkındalığımızı artırmalıyız. Ardından çevremizi bilinçlendirmeliyiz. Üyesi olduğumuz sivil toplum örgütü yöneticilerinden bu konuyu gündeme getirmelerini ve bu konuda mücadele etmelerini talep etmeliyiz. Sivil toplum örgütleri aracılığıyla kamuoyu oluşturmak için etkinlikler düzenlemeliyiz. Yaşadığımız şehirde yapacağımız sosyal ve kültürel etkinliklerde bu konuyu gündeme getirmeliyiz. Sosyal medya aracılığıyla konuyla ilgili kamuoyu oluşmasına katkı vermeliyiz. Yeterli kamuoyu oluşturabilirsek, bizi yönetenler tekrar seçilmek için erişilebilir şehirlere yönelik çalışmalar yapacaktır.

KAYNAKÇA

- 1-Şahin, H., & Çiftiyıldız, K. (2024). Engelsiz Kent Tasarımlarının Mevzuat Bakımından Değerlendirilmesi. Şura Akademi(5), 37-50. https://suraakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/02/3-Doc.-Dr.-Hayrettin-SAHIN_Doc.-Dr.-Kemal-CIFTYILDIZ.pdf
- 2-Durmuş, M. (2024). Erişilebilirlikte Sivil Toplum Kuruluşları ve Belediye İş birliğinin Önemi. Şura Akademi(5), 89-97. <https://suraakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/02/7-Dr.-Ogr.-Uyesi-Merve-DURMUS.pdf>
- 3-Bozkurt Özyalçın, Y. (2024). Avrupa Erişilebilir Şehir Ödülü Alan Şehirlerin Eylem ve Politikaları Örnekliğinde Kapsamlı ve Erişilebilir Şehir Modelleri: Kocaeli İçin Öneriler. Şura Akademi(5), 99-116. <https://suraakademi.org.tr/wp-content/uploads/2024/02/8-Dr.-Ogr.-Uyesi-Yasemin-BOZKURT-OZYALCIN.pdf>

4-Resmi Gazete. (2023, 7 Kasım) Yaya Yolları ve Kaldırımların Tasarım Kuralları Hakkında Yönetmelik. Resmi Gazete (Sayı: 32362). Erişim adresi:

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231107-1.htm>

5-Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete. (2005). *Engelliler Hakkında Kanun (Kanun No: 5378)*. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5378.pdf>

6-T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2021). *Erişilebilirlik Kılavuzu 2021*. Erişim adresi: https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8182&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

7-Resmi Gazete. (2013, 20 Temmuz). ERİŞİLEBİLİRLİK İZLEME VE DENETLEME YÖNETMELİĞİ *Resmî Gazete (Sayı: 28713)*. Erişim adresi: [https://](https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf)

www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf

8-<https://intweb.tse.org.tr/standard/standard/Standard.aspx?081118051115108051104119110104055047105102120088111043113104073098112067083103084057088117086054>

9-<https://intweb.tse.org.tr/standard/standard/Standard.aspx?081118051115108051104119110104055047105102120088111043113104073082111082056049117057067057112066>

10- <https://intweb.tse.org.tr/standard/standard/Standard.aspx?081118051115108051104119110104055047105102120088111043113104073097107103081101066102086100073109>

11- <https://evrimagaci.org/soru/yurumek-ne-kadar-faydali-gunde-ne-kadar-yurunmeli-18397>

12- <https://www.engelsizerisim.com/yazi/erisilebilirlik-artik-ertelenemez>

13- <https://www.birgun.net/haber/metroda-raylara-dusen-gorme-engelli-yurttas-hayatini-kaybetti-292622>

14- Daha kaç kurban gerekli, TURGED,07.09.2024.

<https://www.turged.org.tr/duyurular.php?did=137>

15- <https://canakkaleolay.com/haber/kecec-guvenlik-onlemleri-alinsin-20276>.

- 16- Resmi Gazete. (1997, 18 Temmuz).). Karayolları Trafik Yönetmeliği (Sayısı:23053). Erişim adresi:
https://www.aile.gov.tr/media/65613/erisilebilirlik_kilavuzu_2021.pdf

Erişilebilir Bir Protesto Deneyimi İçin:

Mihriban Boyacı

boyacimihriban@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Ülkemizde son günlerde hukuka aykırı çok sayıda olay meydana gelmektedir. Pek çok yurttaş, yapılan haksızlıklara ve hukuksuz durumlara ses çıkarmak amacıyla sokaklara çıkıp protesto haklarını kullanmaya başladı. Elbette birçok engelli vatandaş da protestolar için meydanlara çıktı. Ben de yapılan eylemlere katılan bir görme engelli üniversite öğrencisi olarak sizlerle deneyimlerimi paylaşmak istedim. Çünkü özellikle görme engelli bireyler kalabalıklara karışmak konusunda tedirgin hissediyor ve deneyim paylaşımına ihtiyaç duyuyor.

Öncelikle belirtmeliyim ki, İBB Başkanı Sayın Ekrem İmamoğlu'nun gözaltına alınması sürecinde Saraçhane'de başlayan ilk eylemden itibaren katılabildiğim bütün protestolara katıldım. Daha öncesinde de katıldığım eylemler olmuştu tabii ki ama hiçbiri bahsedeceğim eylemler kadar kalabalık ve müdahaleli değildi.

Bu tür kalabalık eylemlere giderken yanımızda neler bulundurmalıyız gibi bir yerden başlayayım:

- Alanda çok fazla biber gazı sıkılıyor. Dolayısıyla kesinlikle bir maskeniz olmalı. Bu maske sizi biber gazı yanmalarından korumalı ve yüzünüzün tanınma ihtimalini azaltmalı. Birçok mağazadan satın alabileceğiniz kar maskeleri dahi iş görecektir.

- Biber gazı sıkıldığı esnada hem yanmalara hem de mide bulantısına vs. iyi gelecek ilaçlar var. İlaçların isimlerini güvenilebilir kaynaklardan araştırarak öğrenebilirsiniz. Size uygun olacağını düşündüğünüz ilaçları bilmek ve yanınızda bulundurmak işinizi epey kolaylaştıracaktır.

- Ayrıca bolca su, ilk yardım malzemesi (yara bandı, gazlı bez), kolay tüketilebilecek atıştırılmalıklar (bisküvi, kraker), powerbank gibi eşyaların da yanınızda bulunması hem sizin hem de alanda bu malzemelere ihtiyaç duyabilecek kişilerin işine yarayacaktır.

- Protesto alanları genellikle kalabalık olacaktır. Bu sebepten ötürü yanınızda bir adet de yedek beyaz baston bulundurmak bastonunuzun başına gelebilecek kırılma, kopma ya da kaybolma gibi durumlarda bağımsız harekete devam edebilmeniz açısından önemlidir. Protesto Alanlarından Bahsetmem Gerekirse:

- Öncelikli olarak, alana tek gitmemenizi tavsiye ederim. Yapılan protestolar esnasında gözüaltı uygulamaları ve yaralanma durumları yaşanma ihtimali de olduğundan eylemlere sizi tanıyan, isminizi bilen kişilerle gitmeniz güvenliğiniz açısından elzemdir.

- Katılım göstereceğiniz eylemin kalabalık olması göz korkutucu gibi görünse de aslında faydalı bir durumdur. Alanda kalabalığı hissetmek, sayımızın fazla olduğunu bilmek güçlü hissetmemizi sağlar.

- Protestoya gittiğiniz kişilerin lütfen kollarına girin ve gerekmedikçe de ayrılmayın. İnsanların alanda birbirlerinin kollarına girmeleri, körlük durumundan bağımsız olarak alana giden herkese tavsiyem olurdu bu arada. Çünkü başımıza gelebilecek herhangi bir polis müdahalesinden kaçabilmenin en etkili yollarından biri insanların birbirlerinden kopmamalarıdır.

- Alanda beyaz bastonunuzu aktif kullanmak tamamen size kalmış. Benim kullandığım zamanlar da oldu, kullanmadığım zamanlar da. Mesela kortej olarak yürüdüğümüz anlarda kullanmadım.

- Oldu ki ekibinizi kaybettiniz, o zaman yapılabilecek önemli şeylerden biri alanda mikrofonla veya megafonla konuşan birini duyuyorsanız o sese doğru değil, önünüzdeki kalabalığın yürüdüğü tarafa doğru yürüyün. Mikrofonlu kişiler genelde kortejin sağ veya sol taraflarına konumlanır.

Dilerim paylaşmış olduğum deneyimler, alanlarda bulunmak ile ilgili ortaya çıkan kaygılara fayda sağlar.

Bayram Sonu Tatlısı

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 134, Nisan 2025

Geride bıraktığımız Ramazan Bayramı'nda, sıra dışı bir mart sıcaklığı yaşadık. Öyle ki hemen hemen tüm ağaçlar çiçeğe durmuştu. Nisan ayı bize, "Mart kazma ve küreğinizi yaktırırcasına kapıdan baktırmamış olabilir ama ben buradayım" dedi adeta. Ayın ortası gelmişken hala serin bir İzmir gününden merhaba sevgili okurlar.

Geçen ay kafamda dönüp duran soruları dökmüştüm. Hatta bu yüzden yazıyı uzatmış da uzatmıştım. Dilimin gevezeliği elime vurmuştu sanki. Bayram için size yazmayı planladığım güzelim tatlı tarifine sıra gelmemişti resmen. Zaten bayramda gırtlığımıza kadar tatlıya boğuluyoruz. Şimdi rejimi falan bir kenara iteleyip gönlümüze bayram yaptırma zamanıdır.

Vereceğim tarif aslında şerbetli bir tatlı. Bir çeşit revani de denilebilir. Ancak şerbetli tatlıların iç baydırması hissini uyandırmıyor bence. Dilerim siz de benimle aynı fikirde olursunuz deneyince. Kim bilir? Belki daha önce denemişsinizdir bile? Hadi başlayalım ve önce malzemeleri sayalım.

Haşhaşlı Tatlı

Malzemeler:

3 yumurta.

1 su bardağı şeker.

1 su bardağı sıvıyağ.

1 su bardağı siyah haşhaş.

1 su bardağı irmik.

2 su bardağı un.

1 paket vanilya.

1 paket kabartma tozu.

Şerbeti için:

1 buçuk su bardağı şeker.

3 su bardağı su.

Üzeri için:

1 paket çikolata sosu,

2 su bardağından biraz daha az süt.

Yapılışı:

İlk aşamada şerbetimizi yapmalıyız. Şeker ve suyu bir tencereye alıp kaynatarak işe başlayalım. Baklavanınki gibi ağıdalı bir şerbet değil; duru bir şerbet oluyor. Ayrıca benim gibi merak edecek olursanız: Birkaç damla da olsa limon falan yok karışımımızda. Şerbetimiz hazır olduktan sonra bir kenara alıp soğumaya bırakabiliriz. Zira kekimiz çıktıktan sonra onu soğuk kullanacağız.

Karıştırma kabına yumurtaları kırıp bir güzel çırpalım. Üzerine şekeri ekleyip karıştırmaya devam edelim. Şeker eriyince herhangi bir kek tarifinde olduğu gibi yağı ekleyip çırpalım. Ardından irmiği ve elediğimiz un, kabartma tozu ve vanilyayı ilave edip çırpalım. Karışım homojen bir hal aldıktan sonra haşhaşı ekleyip sonradan artık elle bir spatula yardımıyla karıştıralım. Normal şartlarda fark edeceğiniz gibi tarifimizde ceviz yok. Ancak ben bu kekin içinde iri çekilmiş ktır cevizi seviyorum. Dilerseniz arzuya göre istediğiniz miktarda siz de katabilirsiniz.

Büyük dikdörtgen ısıya dayanıklı cam kabı yağlayın. İçine kekinizi dökün. Önceden ısıtılmış 180 derece fırında yaklaşık yirmi, yirmi beş dakika pişirin. Elbette bu süre fırına göre değişecektir. Üzeri kızarınca fırından çıkarabiliriz. Veyahut körler için daha erişilebilir bir şekilde anlaşılacağı üzere bir kürdan yardımıyla herhangi bir keki kontrol eder gibi pişip pişmediğini anlayabiliriz.

Fırından çıkardığınız kekinizin biraz havı gidince şerbeti dökün ve çekmesi için bir kenara alın. Bu bakımdan tatlının yaptığınız günün ertesinde çok daha güzel olduğunu burada bir not düşmek isterim.

Şerbeti çekip kek soğuduktan sonra çikolata sosunu paket üzerindeki tarife göre hazırlıyoruz. Yani paket üzerinde iki su bardağı süt ile çikolata sosunun karıştırılarak pişirilmesi yazıyor. Daha yoğun kıvamlı bir ürün için iki su bardağından daha az süt kullanabilirsiniz. Biz

böyle yapıyoruz. Kekimizin üzerine yayıp soğuduktan sonra buzdolabına alıyoruz. Tercihe göre kremşanti ya da meyveli jöle de kullanabiliriz üst sos için. Hatta hiçbir şey yapmadan toz fıstık veya hindistancevizi serpererek de servis edebilirsiniz.

Sizlere verdiğim tarifleri madde madde kendi arşivime kaydettiğim gibi paylaşıyorum. Zira ben başka yerlerden kopyaladığım tarifleri de sonradan bu şekilde düzenliyorum. Sizleri tekrar uğraştırmak istemiyorum çünkü. Sloganımız: "her şey okur için". Başka tatlarda görüşmek üzere. Şimdiden afiyet bal şeker olsun. Şeker derken hastalık olan şeker değil elbette, ağzınızın tadı bal gibi tatlı şeker olsun. Size bol güzel enerji versin ama kilo yapmasın.

Farklı Kùltùrlerde Selamlaşma ve Saygı Bildiren Hareketler- 2

Murat Kefeli

m.k@muratkefeli.com.tr

Sayı: 134, Nisan 2025

Sizleri geçen ayki yazıda dil çıkararak salamlamıştım. Bu aysa başınızın üstünde bir yumruk savurarak selamlıyorum. [Açık ağızlı gülümseme]

Farklı kùltùrlere ait selamlaşma jestlerine kaldığımız yerden devam edelim.

Bedeviler: Arap Yarımadası ve Kuzey Afrika'da yaşayan Bedevi toplulukları fiziksel selamlaşma hareketlerinde farklılıklar gösterir. Kucaklaşma dışında el sıkıştıktan sonra karşıdaki kişinin yanağı okşanır. Bazı Bedevi topluluklarında birbirlerine yakın dost veya akraba olan erkekler, burun uçlarını birbirine sürterek samimiyetlerini ifade ederler. Eğer hafızam beni yanıltmıyorsa deve ve lamalar da sosyalleşmek için burunlarını birbirine sürtüyorlardı. [Gülümseme]

Bayrak selamı: Kùltùrlere göre farklılık gösteren bir selamlama biçimidir. ABD, Kanada'da sağ el kalbin üzerine konuyor. Avrupa'da baş hafifçe öne eğilerek veya saygı duruşu pozisyonu alınarak gerçekleşiyor. Bu anlarda başında şapka veya kasket olan kişiler bunları çıkarıyor. Türkiye'de ise yerine göre saygı duruşu yerine göreyse "asker selamı" ile yapılıyor.

Tayland: Kişisel fikrim görsel açıdan en hoş selamlaşma jestinin "wai" olduğudur. Dirsekler böbreklerin yakınında gövdeyle bitişik pozisyondayken iki el, göğüs üstünde köprücük kemiklerinin ortasına doğru getirilir ve iki elin avuç içleri birbirine yapıştırılır. Bu birleşme esnasında her elin parmakları bir yandaki parmağa bitişiktir. Birleştirilen elin başparmak uçları çeneye temas eder. Baş hafifçe eğilerek alnın, iki elin bitişik parmak uçlarına değmesi sağlanır. Tıpkı Japon kùltürüne ait selamda olduğu gibi wai'de de başın ve gövdenin eğim oranı farklı

anlamlar içerir. Wai, selamlama dışında yerine göre teşekkür etme ve özür dileme anlamına da gelir.

Çin: Çin kültüründe envai çeşit selamlama biçimi bulunur. Kick-box'un dünya genelinde yayılmasıyla birlikte Çin savaş sanatlarında ve resmî törenlerinde sıkça kullanılan bir selamlama jesti de globalleşmiştir. Sol el, parmaklar açık ve birbirine bitişik bir şekilde parmak uçları havaya; iç kısmı ise sağa doğru duracak şekilde göğüs hizasına getirilir. Sağ el yumruk yapılır. Avuç içine kıvrılmış parmak uçları zemine bakacak şekilde sol avucun içine sertçe vurularak yerleştirilir. Sol el barışı, sağ el ise kişinin gücünü ve yeteneklerini temsil eder.

İmparator veya çok saygı duyulan kişilerin selamlanmasıysa farklıdır. Saygısını sunmak isteyen kişi dizlerinin üstüne çöker ve bedenini öne doğru eğerek alnını zemine yaslar. Ancak bu hareketi yaparken kollar ve eller başa eşlik etmez. Çin tarihinde bu saygı bildirimi de saygısını ifade etmek isteyen kişinin güç ve yeteneklerine göre değişmiştir. İmparatorun önünde belli aralıklarla oluşturulmuş alanlar olurmuş. Mesafe yaklaşık yirmi metreden başlar ve imparatora bir metre mesafe kalana kadar değişmiştir.

Çin'deki diğer bir selamlama jesti Japon ve Tayland kültürlerinin etkisiyle ortaya çıkmıştır. Çoğunlukla saygı ifade etmek için kullanılır. İki el tıpkı Tayland selamında olduğu gibi birbirine bitişiktir. Ancak wai, kalp hizasında ve göğsün ortasında yapılır. Batı kültürünün etkisiyle de el sıkışma özellikle iş yaşamında sıkça kullanılır. Ancak bu esnada kişiler sol ellerini kullanır. "Neden sol?" diye merak ediyorsanız eşelenebilirsiniz. Ben, " Herhâlde sağdan hayır gelmeyeceğini anladıkları içindir" yanıtını uydurmayı tercih ediyorum. [Açık ağızlı gülümseme]

Filipinler: En yaygın kültürel selamlaşma hareketi bizim kültürümüzdeki el öpmeye benzer. Yaşça küçük olan veya saygısını ifade etmek isteyen kişi, karşısındakinin sağ elini

tutarak elin sırt kısmını kendi alına dokundurur. Saygı gösterilen kişi bu süreçte elini öne uzatmaz; saygı gösteren kişi uzanarak sağ eli tutar ve eli öpmeden direkt alına götürür.

Hindistan: Hindistan coğrafyasında da farklı selamlaşma ve saygı bildiren jestler bulunuyor. En yaygın olanı iki elin avuç içleri birbirine bitişik şekilde göğüs hizasında tutmak. Tayland ve Çin'de kullanılanla aynı fiziksel hareket olsa da taşıdığı anlam açısından farklılaşıyor. Bir tür enerji paylaşımını ifade ediyor, denebilir. Saygı gösterme ifadesi olarak yaşlıların ayağına dokunuluyor. Hindistan'daki bazı Müslüman topluluklarsa sağ el avuç içi havaya dönük şekilde alın hizasına kaldırılıyor.

Amerika: El sıkışma dışında yapılan farklı selamlaşmalar da var. Örneğin serseriler, yeni yetmeler veya çete üyeleri birbirlerini yumruk tokuşturarak selamlayabiliyor. İki taraf da elini yumruk yapıyor ve parmakların ön tarafı birbiriyle bütünleşecek şekilde tokuşturuyor. "Çak bakalım" olarak bilinen ve bir elin avuç içi havaya bakacak şekilde açıkken karşıdaki kişinin bu avuca şaplak vurması ve sonrasında aynı vuruşun diğer kişi tarafından yapılması da bilinenler arasında. NATO toplantısında ABD Başkanı Trump, Erdoğan'la yumruk tokuşturmuştu. Dışişleri Bakanlığı döneminde torununun doğduğu haberini alan Ahmet Davutoğlu'nun dönemin Amerika Dışişleri Bakanı Clinton'a elini uzatarak "çak bakalım" yapmış olmasının kameralara yansması da bence çok ironik. Tabii Trump'ın yumruğunu uzattığında Erdoğan'ın yüz ifadesinin ne olduğunu bilememek de çok derin bir üzüntü sebebi benim için. [Açık ağızlı gülümseme]

Zambiya: Aslında bu sadece Zambiya değil diğer bölge ülkelerinde ve hatta Amerika'da da sıkça rastlanan bir selamlaşma jestidir. Klasik el sıkışma ile başlıyor. Ardından başparmaklar birbirlerine bastırılıyor. Afrika kökenli diğer bir benzer selamlaşma da el sıkışmayla başlayan ve ellerin birbiri içinde hareket ederek bilek güreşi yapma pozisyonuna getirilmesiyle oluşuyor.

Bir sonraki yazıda birkaç farklı coğrafyadan devam edeceğiz.